

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ETNOGENEZEI ROMÂNILOR

LIVIU ȘTEFĂNESCU

Societatea geto-dacă la confluența secolului al II-lea î.e.n. cu secolul I î.e.n. trecea definitiv de la comuna primitivă, de la organizarea tribală, la cel de al II-lea moment al istoriei, denumit cu un termen general de K. Marx mod de producție asiatic, la civilizație, la stadiul de organizare ca popor¹.

Arheologia a pus în mod pregnant în evidență că agricultura a fost ocupația principală a strămoșilor noștri daci². Cele mai vechi știri despre societatea dacă amintesc despre agricultura acestora și realitățile agrare din Dacia în secolul I î.e.n.³.

Reglementarea raporturilor dintre membrii așezărilor, atestate de arheologie ca aparținând sfârșitului comunei primitive pe teritoriul Daciei ne înfățișează, începând din secolul al VIII-lea î.e.n., o unitate denumită cultura Basarabi⁴. În remarcabila sa sinteză⁵ Vasile Pârvan sesiza necesitatea de a numi, pe temeiul realității dovezilor surprinse de cercetările arheologice, această regiune cu numele ei propriu Dacia, constituită prin îndelungata activitate a dacilor care alungând pe: „... intrușii iranieni către est, celți către vest...” au întemeiat cel mai puternic stat „... care a fost cunoscut vreo dată în această parte a Europei, regatul get al lui Burebista”.

Nivelul de dezvoltare al forțelor de producție

La finele secolului al II-lea și începutul secolului I î.e.n. nivelul de dezvoltare al forțelor de producție a impus în Dacia victoria definitivă a unor noi relații sociale, marcându-se astfel încheierea îndelungatei perioade istorice a comunei primitive. Ocupația de bază a dacilor o constituia agri-

¹ Liviu Ștefănescu, *Importanța teoretică a descoperirilor arheologice de pe teritoriul județului Argeș în cunoașterea luptei pentru independență națională și dreptate socială dusă de poporul român*, Comunicare prezentată la Sesiunea științifică a Muzeului județean Argeș, Pitești, 1977.

² Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Scurtă istorie a Daciei preromane*, Iași, 1978, p. 144 și Ion Horațiu Crișan, *Burebista și epoca sa*, București, 1977, p. 384—428.

³ apud Petre P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, Orînduirea feudală, București, 1964, p. 17, cu un comentariu la nota 1 din subsolul paginii.

⁴ Mircea Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p. 105—108.

⁵ Vasile Pârvan, *Dacia*, București, 1972, p. 31.

cultura. Arheologia evidențiază folosirea fierului la confecționarea cuțitului și brăzdarului de plug atît de mult încît este considerată caracteristică⁶.

Coasele și secerile din fier au ajutat dezvoltarea producției agricole ; studierea lor a determinat pe cercetători să le considere deasemeni, în comparație cu altele din alte regiuni ale Europei, ca fiind caracteristice dacilor. Alte unelte din fier ca : lamele cu vîrful curbat și mîner de lemn, un fel de cosoare folosite la cultura viței de vie, sapele, săpăligele — care pledează pentru superioritatea netă a agriculturii dacilor din acea vreme — greble, tîrnăcoape probabil, axele din fier ale rîșnițelor, apoi ciocane, baroase, clești, nicovale, pile, dălți, burghie, topoare, tesle, fierăstraie, cuțitoaie, sule, cîrlige, foarfeci, compase, lanțuri, cuțite ș.a.

Se subliniază de către arheologi că întreagă această impresionantă gamă de unelte s-a bazat pe zăcămintele proprii de materie primă și pe iscusința dacilor de a obține fierul prin reducerea minereului. Un alt lucru esențial îl constituie faptul că multe din aceste unelte de fier au rămas tipologic aproape neschimbate pînă în pragul acestui secol în gospodăriile țărănești și în fierăriile rurale.

Unelte din fier au sporit randamentul prelucrării lemnului și al altor ocupații ca : vînătoarea, pescuitul, albinăritul. Dar cea mai importantă dezvoltare s-a înregistrat în construirea locuințelor, dependințelor, întăriturilor, construcțiilor religioase. Nivel înalt a atins societatea dacă din această vreme și în ceramică. Deși tehnica lucrului cu roata se susține că a fost împrumutată⁷ dacii aveau o gamă bogată și variată de forme și ornamente care veneau din străvechiul fond autohton.

Caracterul relațiilor de producție

Trecerea la un nou mod de producție, de la comuna primitivă, este consemnată de apariția pe temeiul revoluției provocată de generalizarea metalurgiei fierului în sfera de dezvoltare a forțelor de producție, a unor noi relații sociale. Întrucît această nouă formațiune social-economică este caracterizată de K. Marx și Fr. Engels prin apariția simultană a familiei monogame, proprietății private și statului, vom analiza aceste categorii potrivit cu realitățile de pe teritoriul patriei noastre. Analiza va privi relațiile de proprietate funciară, raporturile agrare, pe care le considerăm genul proximal al specificului modului de viață al strămoșilor noștri daci.

În literatura de specialitate sînt exprimate patru păreri mai importante privind formațiunea social-economică existentă în societatea dacă din vremea lui Burebista cînd cele trei categorii ale materialismului istoric — familia monogamă, proprietatea privată și statul — sînt atestate în mod indubitabil.

Una din acestea susține existența încă a comunei primitive într-o fază finală denumită democrație militară sau uniune tribală.

⁶ Mircea Petrescu-Dîmbovița, op. cit., p. 145—147 și Ion Horațiu Crișan, op. cit., p. 348—407.

⁷ Ion Horațiu Crișan, op. cit., p. 407.

O a doua părere susține existența societății sclavagiste începătoare la dacii din vremea lui Burebista și Decebal până la formarea poporului român pe baza obștei sătești în accepțiunea autorilor ei.

O a treia mai recentă susține că societatea dacă începând din vremea lui Burebista a trecut de la comuna primitivă la modul de producție tribut.

O a patra⁸ apreciere conține o formulare autentică: „formațiune social-politică de tipul statului“ care nu corespunde cu formațiunile social-economice definite de K. Marx, ci conține un element comun tuturor formațiunilor social-economice civilizate.

Depășirea comunei primitive, a relațiilor gentilice, tribale, a uniunii de așezări ca perioadă de trecere denumită democrație militară a fost deplin demonstrată de savanții care au emis cea de-a doua și cea de-a treia părere, mai ales de cei care susțin existența modului de producție tribut⁹. Absența sclavagismului în societatea dacă a fost demonstrată amplu de arheologul clujan Ion Horațiu Crișan în excelenta sa monografie premiată de Academia R.S.R.¹⁰.

Există un mod de producție tribut ?

K. Marx¹¹ analizând modalitățile de descompunere a comunităților primitive, căile de trecere de la comuna primitivă, constată trei situații :

a). Colectivitatea ca substanță în care familiile sînt simple fenomene, pămîntul fiind deținut de aceasta, fiecare familie se comportă doar ca o verigă. Aceasta ni se înfățișează în istoria omenirii în moduri diferite. De pildă, arată K. Marx, nu o contrazice deloc faptul că, așa cum e cazul la majoritatea formelor asiatică unitatea înglobantă care stă deasupra tuturor acestor mici colectivități apare ca proprietarul suprem sau ca unicul proprietar, iar comunitățile reale apar numai ca posesori ereditar. În aceste condiții, ale despotismului asiatic, relația economică între familiile monogame și entitatea înglobantă poartă numele de tribut. Caracterul colectiv al muncii poate dezvolta un întreg sistem ca în Mexic,¹² în special în Peru,¹³ la vechii celți, la unele triburi indiene, arată K. Marx. Condiția tributului o constituia sistemul de irigație, mijloacele de comunicație iar marile orașe apar doar ca necesități ale reprezentanților entității înglobante sau pentru comerțul exterior.

b). Colectivitatea presupune ca bază nu pămîntul ci așezarea, sediul agricultorilor proprietari de pămînt. Greutățile de care se izbește colectivitatea

⁸ Mircea Petrescu-Dîmbovița, op. cit., p. 151.

⁹ Miron Constantinescu, *Modul de producție tribut și orînduirea tribută*, în Probleme economice, nr. 11/1972, p. 34—48; Ion Horațiu Crișan, op. cit., p. 209—249; Henri H. Stahl, *Teoria fuzării tipologice și problema orînduirii tributare*, în Viitorul Social, nr. 1/1978, p. 34—48; Hadrian Daicoviciu, *Societatea dacică în epoca statului*, în Studii dacice, Cluj-Napoca, 1981, p. 34—48.

¹⁰ Ion Horațiu Crișan, op. cit., p. 209—229.

¹¹ Karl Marx, *Forme premergătoare producției capitaliste*, în Karl Marx, Bazele criticii economiei politice, București, 1972, 1, p. 423—467.

¹² Miloslav Stingl, *Pe urmele comorilor din orașele maya*, București, 1975.

¹³ Garcilaso de las Vegas „El Inca“. Regeștile comori ale incașilor, București, 1974.

provin de la altele care-i turbură așezarea pe pământul lucrat de ea. Individul devine proprietar privat al pământului, al unei parcele separate, a cărei cultivare separată cade în sarcina lui și a familiei lui. Comunitatea ca stat, arată K. Marx reprezintă, pe de o parte relațiile dintre acești proprietari privați și egali, asocierea lor împotriva lumii exterioare; ea este totodată garanția lor. Calitatea de membru al comunității continuă să fie premisa pentru însușirea pământului dar ca membru al comunității individul este proprietar privat, spune în continuare K. Marx. Aceasta a stat la baza istoriei grecilor, romanilor, evreilor, subliniază K. Marx.

c). Colectivitatea este compusă din familii care nu sînt coposesoare ca în forma asiatică și nici proprietare, ci o parte a pământului ocupat rămîne comunității ca atare, distinctă de membrii ei, cealaltă parte se divide și fiecare parcelă de pământ este proprietate privată numai în măsura în care familia este membră a colectivității. K. Marx denumeste această a treia ipostază germanică.

Toate aceste modalități se află în cel de-al II-lea moment istoric sau stare de lucruri istorică deoarece starea de lucruri istorică pe care o neagă — comuna primitivă — este caracterizată prin faptul că în forma cea mai primitivă, spune K. Marx, a avea față de pământ un suport de proprietate înseamnă a găsi în el materie primă, unealtă și mijloace de trai, produse nu prin muncă ci ca roade ale pământului însuși.

Exprimînd filiația acestor trei forme de colectivitate pe cea de-a doua treaptă istorică K. Marx folosește conceptul de derivare. În al doilea rînd însă acolo unde există proprietatea asupra uneltei, arată K. Marx, alături de proprietatea asupra pământului, acolo este de-acum dată ca premiză a doua treaptă istorică, alături de prima treaptă și în afara ei. Unealta însăși fiind acum un produs al muncii așadar elementul care constituie proprietatea fiind deci creat prin muncă, indică K. Marx, colectivitatea nu mai poate să se prezinte aici în forma ei naturală ca în primul caz, colectivitatea pe care se bazează acest fel de proprietate, ci ca o colectivitate derivată care ea însăși este produsă, creată, o colectivitate produsă de muncitorul însuși.

A treia stare de lucruri istorică este caracterizată de K. Marx în termenii: „Cea de-a treia formă posibilă, lucrătorul se raportează ca proprietar numai la mijloacele de subzistență, le găsește de-a gata ca o condiție naturală a subiectului care muncește fără să se raporteze la pământ sau la unelte, așadar nici la munca însăși ca la ceva ce-i aparține. Aceasta este în fond, formula sclaviei și a iobăgiei, care este de asemenea negată și este istoricește perimată din punctul de vedere al raportului muncitorului față de condițiile de producție ca capital“¹⁴.

Prin urmare, modul de producție asiatic este cea de-a doua stare de lucruri istorică a societății caracterizată prin cel puțin trei forme de colectivitate umană cu tot atîtea baze economice distincte și cu prezența unor clase sociale distincte¹⁵. Ceea ce separă comuna primitivă de civilizație este apariția proprietății private, a familiei monogame asupra produselor muncii și laboratorului — cum spune K. Marx — pământ, turme — ca urmare a

¹⁴ Karl Marx, *op. cit.*, p. 450—451.

¹⁵ Karl Marx, Friedrich Engels, *Manifestul Partidului Comunist*, ed. VII, București, 1959, p. 30 nota 2 din subsolul paginii.

revoluției produsă de noul nivel al forțelor de producție datorat îndeosebi ca urmare a generalizării metalurgiei fierului. Statul este cea de-a treia caracteristică a civilizației — împreună cu familia monogamă și proprietatea privată a sa — o stare obiectivă a trecerii de la trib la popor materializată prin ansamblul instituțiilor sale: autoadministrare teritorială, organe locale și centrale, reglementări destinate conservării și dezvoltării stadiului de civilizație umană. În cadrul așezării — localitate — familia monogamă devine celula socială fundamentală care intră în relații cu celelalte familii pentru asigurarea continuității și dezvoltării celor două realități fundamentale. În acest scop fiecare familie monogamă concedează reciproc din libertatea sa pentru a o încredința șefului așezării — judei — asigurând astfel cadrul descurajării eventualelor infractori iar atunci când s-a produs vreo abatere sancționarea celor vinovați. Instituția rudeniei este însoțită de seria de reguli care încălcate constituie infracțiuni împotriva familiei și persoanei — adulter, incest, viol, bigamie, abuz de persoană, vătămare corporală, lovire — dar selecția biologică devine o forță socializată conservată și conservând gradul de civilizație umană atins. Instituția proprietății private, a familiei monogame, asupra produselor provenite din munca sa și asupra mijloacelor de producție — pământ, turme, unelte, gospodărie, instalații agricole — este însoțită de o serie de reguli care încălcate constituie infracțiuni împotriva proprietății — furt, înșelătorie, tâlhărie, încălcarea hotarelor, incendiu — și asigură consolidarea și dezvoltarea gradului de civilizație atins, atrăgând conservarea muncii socialmente asigurată prin vânzare, testament, succesiune, donație înzestrare.

Pentru asigurarea stadiului civilizat atins familiile așezării încredințează voința lor organului local și-i transferă odată cu puterea politică și ascultarea pentru îndeplinirea unor activități de apărare și autoapărare precum și o parte din rezultatele muncii, cu caracter economic, în produse sau echivalentul lor general, bani. Dublul caracter al relației dintre familiile așezării și șeful său se evidențiază în faptul că acesta și prin el așezarea — satul — se subordonează conducătorului suprem al comunității — al poporului — căruia i se concede atât ascultarea cât și o parte din darea economică a familiilor care rămâne după ce șeful — judele — așezării — satului — și-a oprit necesarul pentru subsistența familiei sale și nevoile micii colectivități pe care o reprezintă. Șeful așezării — satului — sau al unor compartimente intermediare administrativ-teritoriale — dava — cât și șeful poporului — Dacia — regele cu atribuții politice, administrative, ajutat de marele preot în probleme spirituale și deci de justiție exprimată prin cerințe, rînduiri cu caracter extra-social, divin și de apărare contra agresiunii comunităților străine, de ordine și ascultare pentru litigii, infracțiuni, neorînduiri în interior. În mod obiectiv șefii, preoții, se constituie în clasă socială distinctă și nu antagonistă. Aceasta întrucât baza socială a celui de-al doilea moment al istoriei nu oferă condițiile constituirii proprietății private exploatare asupra mijloacelor de producție, iar darea — tributul — fie în muncă, produse ori bani nu a devenit instrumentul redistribuirii inechitabile a plusprodusului. Nivelul dezvoltării forțelor de producție nu oferă capacitatea realizării plusprodusului care prin confiscarea mijloacelor de producție și subjugarea comunității căreia i se impune limba, religia, spiritualitatea cuceritorului, caracteristic celui de-al III-lea

moment al istoriei cum îl denumesc K. Marx unde se plasează sclavii, iobagii, proletarii.

O astfel de abordare a formațiunilor social-economice, consacrată de materialismul istoric pune în evidență¹⁶ faptul că noțiunea de societate tributală sau mod de producție tributală¹⁷ extinde caracteristica economică, prin care se constituie statul, la întregul mod de producție asiatic sau cea de-a II-a stare de lucruri istorică și se referă numai la una din cele trei ipostaze analizate de K. Marx, de aceea o considerăm că este improprie, atât pentru realitatea istoriei cât și pentru caracterul științific al materialismului istoric¹⁸.

Relațiile agrare, element determinant al ecosintezei carpato-danubiano-pontică și al etnosintezei daco-romane

Comuna primitivă atestată pe teritoriul țării noastre a durat o perioadă îndelungată. Savantul ieșean Mircea Petrescu-Dîmbovița argumentează că sfârșitul acesteia, prelungit în epoca metalelor are pentru perioada bronzului, secolul XIV î.e.n. — bronzul mijlociu și până în secolul al VI-lea î.e.n. hallstatul târziu, o importanță deosebită deoarece: „...metalurgia bronzului a atins aici cea mai mare dezvoltare din Estul Europei centrale, datorită în primul rând zăcămintelor de cupru, precum și legăturilor de schimb în care sarea a avut firește un rol important”¹⁹. Marele istoric român Constantin C. Giurescu citind²⁰ opiniile învățatului german K. Schuchardt, ale antropologului E. Pittard și ale învățatului român I. Andrieșescu a ajuns la concluzia: „...creatorii remarcabilei civilizații care s-a manifestat pe teritoriul

¹⁶ O reprezentare rezumativă a celor trei stări de lucruri istorice — momente istorice — reliefate de Karl Marx în cadrul teoriei despre categoria mod de producție sau formațiune social-economică, făcută de noi în *Terra Nostra*. Culegere de materiale privind istoria agrară a României, București, 1981, p. 343.

¹⁷ Bibliografia selectivă a problemei în *Terra Nostra*, București, 1981, p. 343—344, nota 14.

¹⁸ Liviu Ștefănescu, *Modul de producție tributală în nord-vestul României*, Comunicare la Sesiunea științifică *Probleme ale perioadei prefeudale și feudalismului timpuriu*, organizată de Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, 1973; *Modul de producție tributală în Dobrogea*, Comunicare la Sesiunea Muzeului Delta Dunării, Tulcea, 1974; *Teze și ipoteze privind perioada prefeudală*, în *Muz. Naț.*, București, III, 1976, p. 138—146; *Inceputurile feudalismului în țara noastră în lumina unor aprecieri ale clasicilor marxism-leninismului*, Referat prezentat în cadrul dezbaterii *Inceputurile feudalismului în țările române*, Iași, 27—28 decembrie, 1974; *Semnificația teoretică a descoperirilor arheologice de pe teritoriul județului Hunedoara privind societatea geto-dacă*, Comunicare la Sesiunea științifică a Muzeului din Deva, 1975; *Despre caracterul statului geto-dac*, Comunicare prezentată la Simpozionul *Universul material și spiritual al geto-dacilor*, organizat de Muzeul de istorie a municipiului București; *Rolul davei Ziridava în sistemul de stat geto-dacic în vremea lui Burebista*, Comunicare la Sesiunea anuală a muzeului județean Arad, Arad, 1978; *Rolul davelor în cadrul sistemului statului dac*, Comunicare la Sesiunea Petrodava 2000; *Relațiile agrare ca esență a continuității poporului român*, în *Terra Nostra*, București, 1981, p. 339—348. Vezi și p. 355, nota 15.

¹⁹ Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1977, p. 36—37.

²⁰ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor*, Ed. Științifică, București, 1974, vol. 1, p. 23.

carpato-danubian în perioada ultimă a neoliticului între anii 2500 — circa 1800 înaintea erei noastre, ar fi chiar strămoșii noștri dacii sau geții, care formau ramura nordică și cea mai importantă a marelui complex tracic“.

Considerăm că începînd din secolul al VIII-lea î.e.n. în spațiul carpato-danubiano-pontic, teritoriul cuprins de Nistru de la izvor, Marea Neagră de la Cetatea Albă, la Ecrene, Dunărea de la Silistra la confluența cu Tisa și Tisa pînă la izvor, cu revărsări și peste aceste limite, a început prin activitatea creatoare a tribului dac o impresionantă ecosinteză, o transformare specifică a naturii de către om spre a și-o adapta.

Unitatea entopolitică a dacilor ca trib era asigurată prin sistemul specific comunei primitive, creat ca o coeziune endogenă a numeroaselor așezări, descoperite astăzi de arheologi, cu șefi ai acestora supuși șefului de trib și marelui preot — șaman, vrăjitor — prin limba unitară, comună tuturor așezărilor tribului în acest teritoriu, spiritualitate, credințe, obiceiuri, continuitate de locuire și de viață pe același teritoriu care era laboratorul natural și element vital apărut vitejește împotriva intrușilor iranieni, celți, germani, macedoneni.

Ecosinteza, cucerirea pădurii și dezvoltarea agriculturii, realizarea terenului arabil, în jurul locuinței și așezării, crearea drumurilor, navigației, domesticirea animalelor și modificarea ca atare a mediului natural, a florei și faunei, cositul fînețelor naturale pe suprafețe sporite, apariția turmelor de animale domesticate începînd din secolul al VIII-lea î.e.n. și cu evoluție maximă la confluența dintre secolele II î.e.n. și I î.e.n. se datorește în principal metalurgiei fierului ca acțiune firească a tribului dac priceput în metalurgia bronzului. Vom analiza cîteva aspecte ale acestui proces de ecosinteză care coincide și cu etnogeneza dacilor.

Satul. Putem reconstitui nu numai pe baza dozevilor arheologice înfățișarea așezării — satului — dac. Astfel el se compunea din cel puțin 20 de locuințe²¹ în care trăiau familii monogame. Proces început în secolul al VIII-lea î.e.n. și încheiat la trecerea de la secolul al II-lea î.e.n. la secolul I î.e.n. Fiecare sat avea un conducător, un șef, obișnuitul reprezentant al șefului de trib care în acești șase sute de ani s-a transformat în șeful așezării — satului — avînd nu numai nume nou — jude prin latinofonie — dar și alt statut social în stadiul civilizat de popor. De la numele judeului căpăta și așezarea — satul numele său²² deoarece în comuna primitivă nu exista autoadministrare și nici familie monogamă. Atribuirea numelui devine o necesitate solicitată de civilizație care neagă barbaria primitivă.

Cea mai prețioasă reglementare care a stat la baza procesului trecerii dacilor de la relații gentilice, de la trib, la relații civilizate de autoadministrare, la popor, o constituie atribuirea unei bucăți de pămînt în stăpînirea directă a familiei monogame. Posibilitatea acestei situații a creat-o generali-

²¹ Numeroase documente privind constituirea satelor noastre indică această cifră. De exemplu: „Iar hotarul aceluia loc de pustiu ca să fii cît va putea fi de agiuns un sat de douăzeci de case...” DIR, A, veac XVI/1, 1953, p. 5.

²² Numeroase documente din colecția DIR atestă această situație. De ex.: „...a treia parte din satul Lipănești unde au fost judele Dragomir”, DIR, veac XVI/1, p. 187 și; „...unde au fost Stan jude, unde au fost jude Giurge...” ibidem, p. 197 și; „...jumătate de la gura Săratei unde a fost Petru Pîrtea care acum se numește Pîrțești...” ibidem, p. 333.

zarea metalurgiei fierului și uneltele create de aceasta care au determinat o sporită productivitate socială a muncii. Dar pământul atribuit a constituit în același timp și o valorificare a muncii depuse pentru transformarea lui în teren arabil, pășune, gospodărie, apa era subjugată la moară, joagăr, șteamp, vîltoare, piuă. Atribuirea era de fapt o tacită recunoaștere a judei față de terți. Această situație se poate reflecta în relația: ca dac erai membru al satului și numai ca sătean aveai dreptul să lucrezi pământul, să-i iei roadele obținute prin muncă, să-l stăpînești, să-ți construiești gospodăria, casa și dependențele precum și folosința mediului natural: apa, pădurea, pășunea, iazul.

Deobicei (și aceasta o pune în evidență cu prisosință cercetarea arheologică) teritoriul satului coincidea cu acela în care subzistase sute de ani vechea așezare tribală.

Economic fiecare familie ceda o parte din produsele muncii sale — uneltele din fier făceau posibilă realizarea plusprodusului — și chiar o parte a muncii sale pentru subzistența atât a șefului local cît și a celor zonali și centrali — moneda ușura mult această operațiune. Un astfel de sistem existase și în organizarea tribală dar cu alte coordonate, alt caracter și alt conținut social. Proprietatea privată a familiei monogme a cuantificat această relație economică iar caracterul democratic al societății dace²³ a determinat-o în baza unei îndelungate practici și a folosirii metodei, ca a zecea parte. Quantumul a fost îmbrăcat apoi de religia creștină în aureola divină. O simplă observație arată că menținerea numărului de familii într-un sat la 20 scoate în evidență dublul caracter al dării: o parte pentru șeful — judele — satului care în felul acesta obținea o forță economică egală cu a consătenilor săi și o a doua parte pentru aparatul zonal și central.

Militar satul se apăra împotriva comunităților străine cu toți locuitorii săi, situație surprinsă pînă tîrziu în istoria poporului nostru²⁴. Cercetările arheologice cît și etimologia cuvîntului sat — de la latinescul *fossatum* consideră lingviștii — atestă că așezarea dacilor era întărită cu un șanț. Administrativ este posibil ca o sută de sate²⁵ să fi constituit o dava, mai multe dava o țară iar aceasta Dacia. Fr. Engels spune că germanii cînd au venit din Asia s-au așezat în ținuturile de la răsărit de Rin și la nord de Dunăre evoluînd de la trib la popor cu un sistem asemănător: țara, ținutul, suta și marca (satul): „...pământul pe care nu-l revendica satul (marca) rămînea la dispoziția sutei; ceea ce nu-i era repartizat acesteia din urmă revenea ținutului; ceea ce mai rămînea disponibil — de cele mai multe ori pămînturi

²³ La aceasta trebuie că se referă aprecierea lui Herodot că dacii erau *cei mai drepti* dintre traci.

²⁴ Numeroase documente din aceeași colecție DIR cît și din colecția DRH confirmă doctrina militară a poporului nostru *oastea cea mare a țării*. Oastea cu plată apare la finele secolului al XVI-lea.

²⁵ A subsistat multă vreme ipoteza originii slave a numeralului românesc *sută*. De vreme ce dacii știau să numere mai probabil că a persistat din limba lor acest numeral cu profunde implicații de instituție socială. Asemănarea etimologică este favorizată și de faptul că tracii și slavii făceau parte din grupul *santem* indo-european. A se vedea și George Trohani, *Contribuții la istoria geto-dacilor din centrul Cîmpiei Române*, în Studii dacice, Cluj-Napoca, 1981 și Alexandru Vulpe, *Puncte de vedere privind istoria Daciei preromane*, în Revista de istorie, an. XXXI, 1979, 12, p. 1657.

foarte întinse — trecea în posesiunea nemijlocită a întregului popor“²⁶. Acestea erau pământuri ale întregii comunități etnice germane care : „...a trecut de la căruța cu coviltir a nomazilor la casa din bușteni — Blockhaus — a țăranului statornicit transformându-se într-un drept de proprietate deplină asupra casei și curții“²⁷, constituite nu numai din pășuni, păduri, bălți ci și din terenuri arabile : „...revendicate de rege ca reprezentant al întregului popor“.

Acțiunile întreprinse de regele dac Burebista la începutul secolului I î.e.n. împotriva bastarnilor, boiilor, tauriscilor, cetăților grecești încheia procesul ecosintezei și etnogenezei dacilor.

Familia. Familia monogamă a strămoșilor noștri și-a instituit în aceste șase secole toate reglementările pentru apărarea și dezvoltarea ei : atribuirea numelui noilor născuți, căsătoria, drepturile și obligațiile soților, ale părinților și copiilor, pe care prin latinofonie le-am conservat și îmbogățit până astăzi. Nu trebuie să mire pe nimeni că toți termenii instituției, constată lingviștii, sînt latini așa cum sînt și cei privind gospodăria, locuința, dependențele și ocupațiile. Creștinismul a îmbrăcat cu practicile și explicațiile sale ca și latinofonia lingvistic această instituție.

Dacia de la Burebista și Deceneu marele legislator care a acordat atenție deosebită relației agrare fundamentale (atribuirea proprietății private funciare, conservarea și dezvoltarea ei), la Decebal a însemnat înflorirea și ridicarea pe o treaptă înaltă de afirmare a celui de al II-lea moment istoric denumit de K. Marx cu un termen general și mod de producție asiatic. Este perioada în care ecosinteza carpato-danubiano-pontică și etnogeneza dacilor s-au împletit și afirmat deplin, definitiv și ireversibil.

Reglementarea relațiilor agrare în modul specific societății dace a constituit puternica vitalitate a familiei dacilor în cadrul noii comunități civilizate, satului verigă de bază a davei, țării, Daciei. Satul dac latinofon — daco-roman — a continuat instituțiile într-o manieră de împletire a celor două civilizații²⁸. Nici dreptul roman sclavagist și nici cel feudal bizantin, impuse temporar și pe anumite părți ale pământului dac nu au asemănare cu vechea reglementare agrară a dacilor conservată în ceea ce conștiința de sine a locuitorilor a numit : „așa este de la 'ceputul țării“ sau „acesta este obiceiul pământului“, iar evul mediu cărturăresc a înregistrat noțiunea de *jus valachicum*²³ cu puternice realități pînă la finele secolului al XVI-lea cînd s-au generalizat *rumîniirile-vecinirile*, relații de dependență feudală, care înseamnă vinderea proprietății funciare. Dar acest proces a fost realizat din interior în Muntenia și Moldova în vreme ce în Transilvania el a fost impus cu cîteva secole mai devreme prin împilătoria cucerire a feudalilor maghiari iar în Dobrogea a celor otomani.

²⁶ Friedrich Engels, în K. Marx, F. Engels, Opere, vol. 19, Ed. Politică, București, 1964, p. 341—357, studiul intitulat *Marca*.

²⁷ *Ibidem, ibidem*.

²⁸ * * *, Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, Ed. Politică, București, 1975, p. 619.

²⁹ Ion Bogdan, *Cîteva observațiuni asupra îndatoririlor militare ale cnejilor și boierilor moldoveni*, în *Analele Academiei Române. Memoriile secției istorice. Seria a II-a*, tom. XXX (1908), p. 6—8.

CONTRIBUTIONS À LA CONNAISSANCE DE LA GÉNÈSE DES ROUMAINS

— Résumé —

Dans la première partie on expose les critères qui sont à la base de l'étude du point de vue de la manière dans laquelle on pose le problème de la recherche dans la lumière des documents théoriques du socialisme scientifique, du P.C.R. et des travaux du secrétaire général Nicolae Ceaușescu.

La deuxième partie est dédiée à la méthode de recherche, ayant comme élément fondamental la relation d'interdépendance entre la formation sociale-économique et la superstructure politique de celle-ci. L'auteur énumère les quatre opinions de la littérature de spécialité en Roumanie en ce qui concerne le mode de production de la société des Gétos-Daces.

La troisième partie analyse les réalités sociales-économiques de la société des Gétos-Daces et présente la position de l'auteur qui soutient que, à la fin du II-ème siècle a.n.è. et au commencement du I-er siècle a.n.è. la société des Daces est entrée définitivement, entièrement et irréversiblement dans la deuxième formation social-économique nommée par Karl Marx avec un terme général *le mode de production asiatique* ou le *II-ème moment de l'histoire*. La caractéristique fondamentale c'est l'existence de la famille monogame, de la propriété privée de celle-ci sur les moyens de production et sur les produits obtenus de son travail et l'existence de l'état comme réalité péremptoire de l'interdépendance entre les classes sociales distinctes : les comati et les tarabostes.